

เก็บตก

เนื่องจากการใช้ยาทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้นต้องอาศัยหลัก 4 ประการด้วยกันคือ

- ใช้ยาให้ถูกโรค,
- ใช้ยาให้ถูกคน (ตัวสัตว์)
- ใช้ยาให้ถูกเวลา
- ใช้ยาให้ถูกขนาด

ดังนั้นจึงขอเก็บตกด้วยข้อมูลการเทียบปริมาณยาให้เป็นหน่วยมาตรฐานไว้ดังนี้

1 ซ่อนซา (มาตรฐาน)
= 5 มิลลิกรัม
= 2 ซ่อนกาเฟ (ในครัว)
= 1 ซ่อนกินข้าว

1 ซ่อนโตะ (มาตรฐาน)
= 15 มิลลิกรัม
= 6 ซ่อนกาเฟ (ในครัว)
= 3 ซ่อนกินข้าว

เอกสารอ้างอิง

- ▶ ปราณี ฑูไพบราษ 2552. คู่มือยา. กรุงเทพฯ : NP Press Limited Partnership.
- ▶ พูนสุข จันทรวิวัฒน์เดชากุล 2010
<http://thaipharmacies.org/webboard/13----/549.html>
- ▶ Winfield, A.J., Richards, R.M.E. Pharmaceutical Practice, 2nd edition. 1998. Churchill Livingstone, London.

ภาควิชาเภสัชวิทยา
คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตบางเขน
www.pharmaco.vet.ku.ac.th
Tel: 02-5797537
Fax: -02-579-7537

รู้ไว้ใช่ว่า..เรื่องตุ๋ยาประจำบ้าน

เรียบเรียงโดย
สพ.ญ.กนกอร ประสานจํารงค์ศิริ
อ.น.สพ.สมิคร สุจริต
รศ.น.สพ.ดร.อํานา พิวพลทพ

เอกสารเผยแพร่ความรู้
ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะสัตวแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รู้ไว้ใช้ว่า..เรื่องตุยาประจำบ้าน

ยาเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตทั้งของมนุษย์และสัตว์ หากแต่ผลิตภัณฑ์ยาที่มีใช้กันในปัจจุบันมีด้วยกันหลายรูปแบบ และมีวิธีการใช้ที่แตกต่างกัน ยาบางชนิดต้องใช้ภายใต้ดุลยพินิจของแพทย์โดยมีการดูแลอย่างใกล้ชิด ขณะที่ยาบางชนิดสามารถจัดเตรียมไว้เป็นยาสามัญประจำบ้านที่สามารถหยิบใช้เพื่อแก้ไขบรรเทาอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้นก่อนไปพบแพทย์ แม้ว่ายาจะมีคุณอนันต์ แต่หากเราใช้ยาไม่ถูกต้องหรือไม่ระมัดระวัง อาจนำไปสู่อันตรายจนเป็นโทษมหันต์ขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้ความปลอดภัยจากการใช้ยาเกิดขึ้นสูงสุด ผู้ใช้จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยา ทั้งในเรื่องของการใช้ยาที่ถูกต้อง รู้จักวิธีการเก็บรักษายาไม่ให้เสื่อมสภาพเร็ว และรู้จักสังเกตว่ายานั้นเสื่อมสภาพหรือไม่

สำหรับผลิตภัณฑ์ยาที่มีใช้สำหรับสัตว์ที่สัตวแพทย์สั่งจ่ายให้เท่านั้น ในปัจจุบันนั้นมียาหลายรูปแบบได้แก่ ยาเม็ด ยาเม็ดเคลือบ ยาแคปซูล ยาผง ยาน้ำใส ยาน้ำแขวนตะกอน ยาครีม ยาขี้ผึ้ง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบยาเหล่านี้หากนำมา จัดกลุ่มตามวิธีใช้จะแบ่งได้เป็นยาสำหรับรับประทานและยาที่ใช้ภายนอก ซึ่งยาที่ใช้ภายนอกนี้ แบ่งย่อยได้เป็น ยาทาผิวหนัง ยาหยอดตา ยาหยอดหรือป้ายตา ยาหยอดหู และแชมพูยา

ทั้งนี้หากผู้เลี้ยงต้องการเตรียมตุยาหรือกล่องยาประจำบ้านให้กับสัตว์เลี้ยงของท่าน การทราบข้อมูลสำหรับใช้สังเกตว่ายานั้นเสื่อมสภาพหรือไม่ และควรเก็บรักษาอย่างไรไว้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อท่านไม่มากนักน้อย

อนึ่งผลิตภัณฑ์ยานั้นมียาด้วยกันหลายรูปแบบ ซึ่งรูปแบบของผลิตภัณฑ์ยาแต่ละประเภทตลอดจนวิธีการสังเกตยาเสื่อมคุณภาพนั้นมีรายละเอียดดังนี้

ยาสำหรับรับประทานชนิดยาเม็ด ยาเม็ดเคลือบ หรือยาแคปซูล

ยาคัดเม็ดควรป้อนไปทั้งเม็ดหรือแคปซูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งยาเคมียาเม็ดซึ่งห้ามแบ่งเม็ดยาโดยเด็ดขาด หากเม็ดยาหรือแคปซูลมีรูปร่างหน้าตาเปลี่ยนไปจากเมื่อแรกรับยามา เช่น เม็ดยาแตก ชิ้น เยี่ยม เปลี่ยนสี สีกระดำกระด่าง มีกลิ่นยาเกาะอยู่ แคปซูลบวมพอง แสดงว่ายาเสื่อม คุณภาพแล้ว ห้ามนำมาใช้

ยารับประทานชนิดน้ำแขวนตะกอน

เป็นยาน้ำที่ปรุงขึ้นจากตัวยาที่ไม่ละลายหรือละลายในน้ำไม่เต็มที่กระต้องเขย่าขวดก่อนการใช้ เพื่อให้ตัวยากระจายตัวอย่างสม่ำเสมอ และดูยาโดยใช้กระบอกจดยา หากเขย่ายาน้ำแขวนตะกอนแล้ว แต่ตะกอนยังจับแน่นอยู่ที่ก้นขวด แสดงว่ายาเสื่อมคุณภาพ ห้ามใช้ยานั้น

ยาผง

เป็นยาที่ต้องนำไปผสมน้ำก่อนป้อนหรือดื่ม ไม่ควรป้อนใส่ปากโดยตรงแล้วจึงให้น้ำตาม เนื่องจากยาอาจไปอุดกั้นหลอดอาหาร โดยน้ำที่นำมาผสมต้องเป็นน้ำดื่มที่ต้มสุกและทิ้งให้เย็น ต้องเก็บในตู้เย็นที่ไม่ใช้ช่องแช่แข็ง และหากใช้ไม่หมดในภายใน 7 วันหลังจากที่ผสมน้ำแล้วให้เททิ้ง

ยาทาผิวหนัง

มักเป็นยาครีม เจล หรือขี้ผึ้ง ก่อนใช้ควรทำความสะอาดผิวหนังบริเวณที่ต้องการ จากนั้นบีบยาลงไปพอประมาณ แล้วทาให้ยาแผ่ไปบางๆ บนผิวหนัง หากหลอดยาบวม เมื่อบีบยาออกมาได้แต่น้ำหรือน้ำมัน ที่แยกชั้นกับเนื้อยา หรือยาที่บีบออกมามีการเปลี่ยนสีหรือกลิ่น แสดงว่ายาเสื่อมคุณภาพแล้ว ห้ามนำมาใช้

ยาหยอดหู

เป็นยาที่ต้องการให้ออกฤทธิ์เฉพาะที่เท่านั้น ควรกำคึดสิ่งทีอุดตันออกก่อน และควรใช้ยาตามจำนวนครั้งทีระบุบนฉลาก

ยาหยอดตาและยาป้ายตา

ยาหยอดตาเป็นยาน้ำและยาป้ายตามีสลักษณะเป็นครีมเจลที่ถูกทำให้ปราศจากเชื้อ บางชนิดต้องเก็บในตู้เย็น ซึ่งขึ้นอยู่กับตัวยาสำคัญคือยาใด (ตามระบุไว้ใน ฉลากหรือ เอกสารกำกับยา) ก่อนใช้ต้องล้างมือให้สะอาด และหยอดยา 1 หยด หรือป้ายยา 1 ซม. ลงในเปลือกตาล่าง โดยไม่ให้ปลายหลอดสัมผัสกับตา ยาหยอดตาและยาป้ายตาที่เปิดใช้แล้ว หากใช้ไม่หมดสามารถเก็บไว้ใช้ได้อีก โดยเก็บในตู้เย็นแต่ไม่เกิน 1 เดือน หากต้องใช้ยาหยอดตาหรือ ยาป้ายตา 2 ชนิดรวมกันให้ใช้ห่างกันประมาณ 10 นาที หากยา 2 ชนิด นั้น ชนิดหนึ่งเป็นยาหยอดตา อีกชนิดหนึ่งเป็นยาป้ายตา ให้ใช้ยาหยอดซึ่งเป็นยาน้ำก่อน

ยาสวนก้น

มักเป็นยาระงับชักหรือยาระบาย เวลาใช้ควรยกก้นของสัตว์ให้สูงขึ้นสักพักเพื่อตัวยาจะไหลไม่ไหลออกก่อนการดูดซึม

แชมพูยา

เวลาใช้ควรทิ้งไว้ประมาณ 5-10 นาที ค่อยล้างออกเพื่อรอเวลาให้ยาซึมผ่านผิวหนังก่อน

การเก็บรักษายา

สำหรับวิธีการเก็บรักษายาอย่างมีคุณภาพนั้นมีข้อแนะนำดังนี้

1. ยาสำหรับรับประทานควรแยกเก็บกับยาที่ใช้ภายนอก เพื่อป้องกันปัญหาการหยิบยาผิด
2. ยาทุกชนิดควรบรรจุอยู่ในภาชนะที่ปิดสนิท และมีฉลากระบุชนิดยา วิธีการใช้ ตลอดจนวันหมดอายุที่ชัดเจน
3. ตู้เก็บยาควรเป็นตู้ที่ปิดมิดชิด ห่างจากแสง และป้องกันความชื้นได้โดยตั้งในที่ที่สามารถหยิบใช้ยาได้สะดวกและห่างจากมือเด็ก
4. ควรทำการสำรวจวันหมดอายุ และลักษณะของยาที่เก็บไว้ในตู้ยาอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ทั้งนี้การเก็บรักษาอย่างถูกวิธีนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากการเก็บรักษาไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ยาเสื่อมคุณภาพก่อนวันหมดอายุที่ระบุไว้ และหากนำยาที่เสื่อมคุณภาพนั้นมาใช้ จะทำให้ประสิทธิภาพการออกฤทธิ์ของยาลดลงและอาจก่ออันตรายสุขภาพได้อีกด้วย